

Ministerstvu pro místní rozvoj ČR
Agenda pohřebnictví
Staroměstské náměstí 6
110 15 Praha 1

Elektronicky prostřednictvím e-mailové zprávy

Praha, 5. února 2020

STANOVISKO UNIE POHĚBNÍCH SLUŽEB K SOUČASNÉ ÚPRAVĚ PŘEPRAVY K PITVĚ A Z PITVY SPOJENÉ S NÁVRHEM NA ZVÝŠENÍ CENY TOHOTO ÚKONU

V souladu se závěry minulé Pracovní skupiny pro pohřební a kremační služby Ministerstva pro místní rozvoj ČR činí Unie pohřebních služeb, z.s. následující stanovisko k současné úpravě přepravy k pitvě a na pitvu dle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, přičemž toto stanovisko spojuje s návrhem na zvýšení ceny tohoto úkonu.

S ohledem na platnou soudní judikaturu (srov. např. rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 51Co 243/2011, ze dne 30. 8. 2011) je převoz mrtvého k provedení pitvy na základě rozhodnutí lékaře při prohlídce mrtvého třeba považovat za hrazenou „nutnou a neodkladnou zdravotní péči“ poskytovanou pojištěnci (zemřelému) podle ustanovení § 13 odst. 2 písm. h) a § 39 zák. č. 48/1997 Sb. Náklady na převoz mrtvého k pitvě proto hradí zdravotní pojišťovna, u které byl zemřelý pojištěn, tomu subjektu, který uskutečněním převozu poskytl zmíněnou péči, dle ust. § 17 odst. 4 zák. č. 48/1997 Sb. Ve smyslu aktuálního znění ust. § 39 zák. č. 48/1997 Sb. je hrazenou službou v daném ohledu prohlídka zemřelého pojištěnce, pitva, přeprava k pitvě k nejbližšímu smluvnímu poskytovateli, který je schopen určený druh pitvy podle Listu o prohlídce zemřelého provést, a přeprava z pitvy do místa, kde ke smrti došlo, popřípadě do místa pohřbu, je-li toto místo stejně vzdálené nebo bližší než místo, kde osoba zemřela. Hrazenou službou není anatomická pitva a soudní pitva a přeprava k takovýmto pitvám a z nich.

Mechanismus úhrad jednotlivých výkonů ze zdravotního pojištění je poměrně složitý, nicméně jejich povahu, rozsah a hodnotu nepochybně definuje vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami (dále jen „úhradová vyhláška“). Úhradovou vyhlášku vydává Ministerstvo zdravotnictví na základě zmocnění dle ust. § 17 odst. 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění, a to vždy na následující kalendářní rok. Úhradová vyhláška přitom v příloze detailně specifikuje, které zdravotní výkony budou hrazeny a co je jejich konkrétním obsahem. Kapitola 8 přílohy k úhradové vyhlášce pro rok 2020 je věnována dopravě, přičemž dopravou se rozumí součást zdravotní péče, která je poskytována pracovištěm zdravotnické záchranné služby, dopravní zdravotní služby nebo jinými subjekty, které splňují stanovené podmínky podle zvláštních předpisů. Pohřební služba nepochybně spadá právě pod jiné subjekty, které vykonávají rovněž převozy na pitvu a zpět, když tento převoz byl vykazován výkonem

dopravy s pevnou sazbou na jeden ujetý kilometr, přičemž jízda nevytíženého vozidla bez zemřelého se nevykazuje (viz část 1.1.8. kapitoly 8 přílohy k úhradové vyhlášce). Dle úhradové vyhlášky je v sazbě za jeden kilometr mimo jiné zahrnuta jízda k pacientovi a k zemřelému při převozu na pitvu a z pitvy, odborné naložení pacienta a jeho převoz do zdravotnického zařízení, popřípadě do místa určení, či úklid, desinfekce a příprava vozidla (body 1.2.4, 1.2.5 a 1.2.9 kapitoly 8). Je tedy zřejmé, že úhrada je pojímána komplexně a vztahuje se logicky i na další úkony související se samotnou dopravou. Sotva by to mohlo být jinak, když přeprava zemřelého na pitvu se neobejde bez splnění specifických předpokladů k vytvoření hygienicky a zdravotně nezávadného převozu („odborné naložení pacienta a jeho převoz“), které může zajistit v posuzované situaci právě jen pohřební služba. Uvedené sám konstatoval Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 3 As 176/2014, ve kterém též rozhodl tak, že převoz zemřelého na pitvu je komplexní činností začínající v místě, kde osoba zemřela (respektive, kde se v okamžiku převozu na pitvu nachází) a končící úkony, které umožňují použití vozidla pro další převoz, přičemž dále judikoval, že pohřební služba nesmí pozůstalým účtovat žádnou službu související s provedením samotného převozu na pitvu, jako například snos rakve k přepravnímu vozidlu nebo příprava transportní rakve. Jediným způsobem odměny za uskutečnění převozu těla zemřelého na zdravotní pitvu nařízenou přivolaným lékařem je proto bodové ohodnocení, které je upraveno v tabulce v odstavci 7 pod číslem 50 „Přeprava k pitvě a z pitvy“, dle kterého je aktuálně hodnota bodu stanovena na částku 41,91 Kč za 1 kilometr.

Výši této částky je nutno kriticky hodnotit v relaci k obsahu výkonu pohřební služby. Pohřební služba je koncesovanou živností, přičemž pro získání koncese musí uchazeč splnit řadu požadavků včetně nákladného materiálního zabezpečení samotného provozování pohřební služby. Samotný úkon „Přeprava k pitvě a z pitvy“ je třeba vnímat jako sled jednotlivých činností, které je vhodné pro přehlednost demonstrovat na následujícím typizovaném příkladu.

Ve 23:30 hod. přijímá dispečer pohřební služby oznámení o tom, že v domě čp. X v ulici Y došlo v bytě nacházejícím se v šestém patře panelového domu k úmrtí člověka Z, přičemž přivolaný lékař rozhodl o provedení zdravotní pitvy. Dispečer pohřební služby následně zajišťuje promptní výjezd pohřebního vozidla, ve kterém se musí nacházet nejméně dva pracovníci pohřební služby. Pracovníci pohřební služby před výjezdem připraví a naloží do pohřebního vozidla transportní rakev. Pohřební vozidlo přijíždí na místo úmrtí v čase 23:55, přičemž vzdálenost od místa počátku výjezdu (provozovny pohřební služby) činí 4 kilometry. Pracovníci pohřební služby po vystoupení z vozidla musí dojít do bytu zemřelého a následně komunikují s koronerem, policií, je-li na místě přítomna, stejně jako s dalšími přítomnými osobami, přebírají pohřební službě vyhrazenou část Listu o prohlídce zemřelého a vyřizují formální náležitosti spojené s převzetím těla. Zhruba v čase 0:15 dochází k uložení těla zemřelého do přepravní rakve. Následuje obtížné snesení rakve z šestého patra panelového domu do přízemí, poněvadž do výtahu se rakev ve vodorovné poloze nevejde. Pracovníci pohřební služby si navíc musí počínat při manipulaci s tělem zemřelého pietním způsobem tak, aby nenarušili veřejný pořádek ani cítění pozůstalých osob. Zhruba v čase 0:30 dochází po naložení těla zemřelého k odjezdu pohřebního vozidla do místa provedení pitvy, kterým je nejbližší oddělení soudního lékařství v nemocnici vzdálené 2 kilometry od místa úmrtí. V čase 0.45 po legitimaci a průjezdu branou nemocnice se vozidlo pohřební služby ocitá v nemocničním areálu, další zhruba půl hodiny trvá vyčkání do příchodu nemocničního

personálu a samotné předání těla na pitvu s provedením souvisejících formálních postupů. Po dalších 10 minutách přijíždějí pracovníci pohřební služby zpět na místo provozovny pohřební služby, kde zastavují a parkují pohřební vozidlo. Celý proces je tedy ukončen v čase 1:25, přičemž trval dvě hodiny.

Výše uvedený příklad je popisem ideální modelové situace. Vůbec nekalkuluje například s tím, že zemřelý byl osobou obézní a ke snesení rakve s jeho tělem bylo potřeba více než dvou pracovníků pohřební služby. Obdobně modelová situace nepočítá ani s tím, že výjezd konající pracovníci pohřební služby se nacházely v době svého pracovního odpočinku a byly dispečerem povolány k výjezdu ze svých domovů a po provedení přepravy odcházejí zpět domů, neboť je noc a oni mají čas pracovního oddechu, což dobu trvání procesu ještě dále prodlužuje. V každém případě však převoz na pitvu musel být proveden pracovníky pohřební služby, a to speciálně upraveným pohřebním vozidlem, jehož požadavky definuje v ust. § 6 odst. 3 písm. b) a § 9 odst. 1 zákon č. 256/2001 Sb. o pohřebnictví, přičemž vozidlo spotřebovalo při výjezdu pohonné hmoty a uskutečněním výjezdu došlo k dílčí amortizaci vozidla, a výjezd se uskutečnil v nočních hodinách, což vede ke zvýšení mzdových nákladů pohřební služby na odměnu pracovníků provádějících přepravu, kdy těmto zaměstnancům náleží zákonný příplatek za noční práci a obvykle také za přesčas.

Celková odměna provozovatele pohřební služby dle úhradové vyhlášky však v daném typizovaném případě činí pouhých osmdesát tři korun a osmdesát dva haléřů českých Kč (z místa úmrtí do místa pitvy činí vzdálenost 2 km násobeno hodnotou bodu 41,91 Kč/1km = 83,82 Kč). Úhradovou vyhláškou stanovená odměna je tudíž zcela zjevně v absolutním nepoměru s náklady, které vznikly pohřební službě.

Mezi pohřební službou a pojišťovnou existuje soukromoprávní vztah, který je, vedle jiného, založen na principu autonomie vůle, smluvní volnosti, zákazu zneužití práva, rovnosti smluvních stran a s ní spojené zásady ochrany slabší smluvní strany. Podle ust. § 433 občanského zákoníku se chrání slabší strana bez ohledu na svůj podnikatelský či nepodnikatelský status, ovšem jen v hospodářském styku s podnikatelem jakožto stranou silnější. Zdravotní pojišťovna je bez jakéhokoliv sporu v postavení silnější smluvní strany, když se tržní moc a vyjednávací síla jakékoliv v ČR působící zdravotní pojišťovny dramaticky liší od tržní moci a vyjednávací síly jakékoliv v ČR působící pohřební služby.

Tyto zásady ochrany je proto třeba promítnout do úpravy podzákonného právního předpisu nižší síly, než je občanský zákoník, a sice úhradové vyhlášky Ministerstva zdravotnictví v položce její přílohové části, kapitole 8, odstavci 7 pod číslem 50 „Přeprava k pitvě a z pitvy“, která určuje hodnotu bodu v již zmiňované částce 41,91 Kč/1km.

Na příkladu shora uvedeném lze demonstrovat nerovnost smluvních stran a nesprávnost stanovené výše hodnoty bodu. Odměna za práci nesmí být nižší než státem stanovená minimální mzda. Minimální mzda od ledna roku 2020 činí 14.600,- korun měsíčně či 87,30 Kč za 1 hodinu práce. Zaměstnanci pohřební služby konající výjezd jsou zařazeni do druhé skupiny prací podle přílohy o charakteristice platových tříd k zákonu č. 262/2006 Sb., zákoníku práce. Od ledna 2020 tak činí jejich hodinová zaručená mzda částku 96,30 Kč a měsíční zaručená mzda částku 16.100,- Kč. Patrně není třeba připomínat, že povinnosti provozovatele pohřební služby stanoví zákoník práce kogentně a provozovatel pohřební služby jakožto zaměstnavatel se od nich nemůže odchýlit v neprospěch zaměstnance.

Vedle toho mají zaměstnanci pohřební služby ze zákona právo na příplatek:

- 1) Za práci v sobotu a neděli ve výši 10% ke mzdě. Z logiky 2/7 z celkového počtu všech úmrtí, ke kterým je nařizována lékařská pitva, případnou na víkend. Tedy zaměstnavatel bude muset takřka v jedné třetině případů nucen tento příplatek zaměstnancům vyplatit.
- 2) Za práci v noci ve výši 10% za každou hodinu. Tento příplatek platí i v momentě, kdy zaměstnanec neodpracuje hodinu celou. Práce v noci je doba mezi 10.00 hodinou večer a 6.00 hodinou ráno, tedy plná jedna třetina dne. Zaměstnavatel tak v jedné třetině všech případů bude nucen tento příplatek zaměstnancům vyplatit.
- 3) Za práci ve státní svátek činí příplatek 100 % z hodinové hrubé mzdy. Bohužel lidé umírají i během státních svátků, proto za provedení převozu na pitvu vznikají v těchto dnech zaměstnavateli nejméně dvojnásobné mzdové náklady.

Uvážíme-li, že průměrná doba pracovního výkonu pro zajištění převozu těla na pitvu činí 2 hodiny a musí se jej účastnit nejméně 2 zaměstnanci pohřební služby, docházíme prostým součinem $2 \cdot 2 \cdot 96,30$ (kdy 2 představuje hodiny, 2 představuje počet pracovníků a 96,30 zaručenou hodinovou mzdu) k částce 385,20 Kč, která představuje absolutně nejnižší možné mzdové náklady provozovatele pohřební služby, a to ještě za předpokladu, že k nařízení převozu k pitvě nedojde ani v noci, ani o víkendu, ani o státním svátku a konečně ani nepůjde o pracovní přesčas, který dosud nebyl zmiňován. V reálných podmínkách proto bude uvedená suma ještě o 10% vyšší, tedy se bude pohybovat na částce 423,70 Kč, což je více než desetinásobek současné hodnoty bodu.

K tomu, aby provozovatel pohřební služby byl vůbec s to pokrýt samotné zákoníkem práce nařizené mzdové výdaje, muselo by se místo zdravotní pitvy nacházet nejméně 10 kilometrů od místa, odkud byla přeprava těla zemřelého zahájena. Je však třeba mít na paměti, že provozovateli pohřební služby vznikají jiné odůvodněné a stejně nezbytné výdaje, bez jejichž saturace není vůbec schopen práci provést. Pokud úplně pomineme náklady na provozní a administrativní aparát provozovatele pohřební služby, které jsou značné, musí provozovatel pohřební služby něčím dojet na místo úmrtí, a to speciálním pohřebním vozidlem. Stejně tak musí do vozidla natankovat pohonné hmoty, které při výjezdu spotřebuje a musí provést řadu dalších činností, které předpokládá sama příloha úhradové vyhlášky, jež v kapitole 8 odst. 1.2 sama kogentně stanoví, že v sazbě za jeden kilometr je zahrnuto:

1. příjem požadavku
2. zpracování a třídění informací
3. zadání realizace posádce vozidla
4. jízda k pacientovi a k zemřelému při přepravě k pitvě a z pitvy
5. odborné naložení pacienta a jeho přeprava ke smluvnímu poskytovateli, popřípadě do místa určení
6. odborný dohled a nezbytná péče v průběhu přepravy
7. průběžná komunikace s dispečinkem, předání pacienta smluvnímu poskytovateli, popřípadě v místě bydlíště nebo v místě určení, odborné vyložení pacienta
8. návrat na stanoviště
9. úklid, desinfekce a příprava vozidla.

Provozovatel pohřební služby tedy mimo jiné nese odměnu dispečera (jehož hodinová zaručená mzda je vyšší než zaručená mzda výjezd konajících pracovníků pohřební služby), náklady na opatření úklidových a dezinfekčních prostředků, náklady za telekomunikační provoz, apod. Neméně důležité jsou zcela obligatorní výdaje na opatření převozního vaku či převozní rakve, bez kterých nelze vůbec přepravu zemřelého uskutečnit. Cena přepravního vaku v obvyklé ceně zhruba 200,- Kč sama o sobě násobně přesahuje částku, kterou ve výše uvedeném případě zaplatí zdravotní pojišťovna za přepravu k pitvě. Cena přepravní rakve je pak ještě 4x vyšší a pohybuje se v ceně zhruba 800,- Kč. Z daného jasně vyplývá, že pohřební služba na zajištění daného úkonu ad absurdum prodělává ještě předtím, než vůbec zahájí kroky k realizaci dané služby, tedy, obrazně řečeno, ještě předtím, než její zaměstnanci vůbec nastartují pohřební vozidlo. Konečně, provozování pohřební služby je podnikáním, které je vymezené zákonem a z hlediska legální definice ust. § 420 o.z. je činností vedoucí k dosažení zisku. Pokud by podnikatel nemohl dosahovat zisku, ztratilo by smysl samotné podnikání tak, jak je chápe nejen český právní řád.

Uvážíme-li výše uvedené skutečnosti, je třeba spatřovat za provedení převozu na pitvu jako reálně opodstatněnou částku sumu činící nejméně 800,- Kč, spíše však 1.000,- Kč s přihlédnutím k nezbytným výdajům, zejména opatření nejméně přepravního vaku. Současná bodová hodnota je však devatenáctkrát nižší než nižší z těchto částek. Za dané situace pak pohřební službě, nechce-li akceptovat takto nerovné a nedůstojné podmínky, zvláště uvážíme-li, že s výkonem práce je spojena celospolečensky uznávaná pieta k zemřelému a tomu odpovídají způsob provedení práce, zbývá jen poslední možnost vycházející z civilněprávní zásady smluvní volnosti. Tou je možnost rozhodnutí kterékoliv strany neuzavřít smlouvu s druhou stranou, resp. nestát se subjektem práv a povinností v soukromoprávním vztahu s druhou stranou. V daném případě to znamená neprovést přepravu těla zemřelého na zdravotní pitvu. Až dosud považovali provozovatelé pohřebních služeb tuto možnost jako mezní řešení, ke kterému prakticky nepřistupovali. S ohledem na vývoj cen i situace na trhu pohřebních služeb je však daný stav nadále neúnosný.

Disproporci mezi náklady provozovatele pohřební služby a stanovenou hodnotou bodu je třeba odstranit, přičemž do úvahy přicházejí dva způsoby řešení:

- 1) Zvýšit nejméně trojnásobně hodnotu bodu v kapitole 8 odst. 7 pod číslem výkonu 50 „Přeprava k pitvě a z pitvy“ v příloze úhradové vyhlášky za zachování principu tzv. kilometrovného;
- 2) Stanovit konkrétní částku za přepravu k pitvě a z pitvy tak, že nejmenší hodnota tohoto výkonu bude stanovena v částce 800,- Kč za provedení každé ze dvou částí této přepravy (tedy jak na pitvu, tak z pitvy) s tím, že tato hodnota bude každoročně valorizována o výši inflace stanovené Českou národní bankou pro uplynulý rok.

Závěrem se sluší podotknout, že návrhy na změnu úhradové vyhlášky byly Uníí pohřebních služeb několikrát diskutovány na Pracovní skupině pro pohřební a kremační služby pořádané Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, kde našly podporu zbytku pohřebního spektra, přičemž místopředseda Unie pohřebních služeb navrhl zřízení meziresortní skupiny mezi Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem zdravotnictví k projednání těchto změn

Unie pohřebních služeb, z. s.
oborová organizace v pohřebnictví

Havlíčkova 15, 110 00 Praha 1
www.unieps.cz

a jejich zapracování do novely úhradové vyhlášky, s čímž Ministerstvo pro místní rozvoj v rámci jednání vyjádřilo neformální souhlas.

Ing. Jiří Haman
předseda Unie pohřebních služeb, z.s.